

פרשת מצורע

ברכת קיבוץ הגלויות

”כִּי תָבֹאוּ אֶל אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם לְאַחֲזָהּ וְנִתְּתִי נֶגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אַחֲזַתְכֶם”
(ויקרא י"ד, לד)

צרעת הבית היא תופעה ייחודית לארץ ישראל. הרמב"ן מסביר שהדבר כך משום ייחודה וקרבנה של הארץ לה:

”זה איננו בטבע כלל ולא הווה בעולם, וכן נגעי הבתים, אבל בהיות ישראל שלמים לה' - יהיה רוח השם עליהם תמיד להעמיד גופם ובגדיהם ובתיהם במראה טוב; וכאשר יקרה באחד מהם חטא ועון - יתהוה כיעור בבשרו או בבגדו או בביתו, להראות כי השם סר מעליו, ולכך אמר הכתוב 'ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחזתכם' כי היא מכת השם בבית ההוא. והנה איננו נוהג אלא בארץ שהיא נחלת ה', כמו שאמר: 'כי תבאו אל ארץ כנען אשר אני נתן לכם לאחזה', ואין הדבר מפני היותו חובת קרקע, אבל מפני שלא יבא הענין ההוא אלא בארץ הנבחרת אשר השם הנכבד שוכן בתוכה.” (רמב"ן ויקרא י"ג, מז)

זכינו בדורנו לראות בקיבוץ גלויות לארץ אשר עיני ה' בה, ובחזרת מלכות ישראל לעם היושב בציון. נדון בברכת קיבוץ הגלויות שבתפילת העמידה:

”הִקְעַ בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל לְחִרְוַתְנוּ, וְשָׂא נֶס לְקַבֵּץ גְּלוּתֵינוּ, וְקַבְּצֵנוּ יַחַד מֵאַרְבַּע כְּנָפוֹת הָאָרֶץ. בְּרוּךְ אַתָּה ה' מְקַבֵּץ נְדָחֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל.”

ברכה זו מנוסחת על פי הפסוקים הבאים:

”וְנִשְׂא נֶס לְגוֹיִם וְאַסַּף נְדָחֵי יִשְׂרָאֵל וְנִפְצוֹת יְהוּדָה יִקְבֹּץ מֵאַרְבַּע כְּנָפוֹת הָאָרֶץ” (ישעיהו י"א, יב)
”וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִתְקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל וּבָאוּ הָאֲבָדִים בְּאֶרֶץ אֲשׁוּר וְהַנְּדָחִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהִשְׁתַּחֲוּ לַה' בְּהַר הַקֹּדֶשׁ בִּירוּשָׁלַם” (ישעיהו כ"ז, יג)

נוסח זה הוא לא הנוסח הבלעדי לתפילה על קיבוץ הגלויות. בתחילת תפילת שחרית של כל יום אומרים בקשה אחרת:

”קַבֵּץ קַיִיךָ מֵאַרְבַּע כְּנָפוֹת הָאָרֶץ. יִבְרֹוּ וַיִּדְעוּ כָּל בְּאֵי עוֹלָם כִּי אַתָּה הוּא הָאֱלֹהִים לְבַדְךָ לְכֹל מַמְלָכוֹת הָאָרֶץ.”

בתפילה זו מודגש הצד האוניברסלי של קיבוץ הגלויות - קיבוץ הגלויות הוא מאורע כה פלאי ומיוחד, שהוא מעורר את כל יושבי תבל להכיר במלכותו של ה'. לעומת זאת, בברכת קיבוץ הגלויות של תפילת העמידה הדגש הוא בעיקר על ההיבט הלאומי - שיקום עם ישראל בארצו. דבר זה מתבטא גם בהקשר של הברכה - הברכות הבאות בתפילת העמידה מתייחסות להקמת מערכת המשפט, בניין ירושלים וכן הלאה.

מברכת קיבוץ הגלויות נוכל ללמוד מסרים ולקחים חשובים דווקא לדורנו, דור שיבת ציון דור התקומה בארץ ישראל:

אחדות

הניסוח "קִבְּצֵנוּ יְהוָה" הוא לכאורה מוזר ומיותר, שהלא המושג "קיבוץ" כבר כולל בתוכו את רעיון האחדות. נראה שביטוי זה מכיל בתוכו רעיון חשוב. הביטוי מבוסס על הפסוק:

"אֶסֶף אֶסְפָּךְ יַעֲקֹב בְּלֶךְ קִבְּצֵ אֶסְפָּךְ שְׂאֵרֵי יִשְׂרָאֵל יְהוָה..." (מיכה ב', יב).

המדרש לומד מפסוק זה מסר נפלא. הקב"ה כביכול אומר:

"אעפ"י שאינו ידוע אימתי יום הדין, אלא הרי אני אומר לכם כשתאספו ותקבצו, אותה שעה אתם נגאלין, שנאמר 'אסף אסף יעקב כלך' - מיד 'זיעבר מלכם לפניכם וה' בראשם' (מיכה ב', יג)."

(אגדת בראשית (בובר) פג)

קיבוץ גלויות הוא לא רק התאספות גאוגרפית למקום אחד, אלא גם התאחדות רוחנית ולאומית של עם ישראל, כפי שמתואר במדרש אחר:

"רבנן אמרי: צוה אותן על המחלוקת. אמר להון: תהיו בלבון אסיפה אחת, הדא הוא דכתיב 'זאתה בן אדם קח לך עץ אחד וכתב עליו ליהודה ולבני ישראל חבריו' (יחזקאל ל"ז, טז), 'חברו' כתיב, נעשו בני ישראל אגודה אחת, התקינו עצמכם לגאולה, מה כתיב אהריו? 'ועשיתי אתם לגוי אחד' (פסוק כב)."

(בראשית רבה צ"ח)

שמירת הזהות בגולה

הליך קיבוץ הגלויות אינו מתרחש רק בארץ. יסודו כבר בקהילות התפוצות. במדרש סדר עולם, המובא בבית יוסף (אורח חיים ק"ב) כתיאור מדרשי של תולדות תפילת העמידה, מסופר:

"כשבא יעקב למצרים ונתקבצו השבטים עם יוסף - אמרו [המלאכים] 'מקבץ נדחי עמנו ישראל'."

קיבוץ נדחי ישראל לא מתבטא רק בקיבוצם בארץ ישראל. השלב הראשון בקיבוץ הגלויות הוא התארגנות העם בקהילות בתפוצות. ללא התארגנות זו, היחידים עלולים להיעלם במשך הגלות כעשרת השבטים, ולא לחזור לעולם.

נקודות מבט שונות

במילים המייצגות את ברכת קיבוץ הגלויות בתפילת "הביננו" יש הבדל קטנטן בין התלמוד הבבלי והתלמוד הירושלמי. הבדל זה נושא בחובו מסר נפלא.

בתלמוד הבבלי מתפללים ומבקשים:

"ונפוצוהינו מארבע תקבין" (ברכות כט ע"א)

אך לפי התלמוד הירושלמי אנו מודים ומשבחים:

"כי מפוזרים אתה מקבין" (ירושלמי ברכות פ"ד ה"ג; תענית פ"ב ה"ב)

בשעה שבתפוצות מתפללים שיהיה קיבוץ הגלויות, יושבי ארץ ישראל כבר חשים וחיים את נס קיבוץ הגלויות במציאות היומיומית שלהם.

כמי שזכה לעלות לארץ ישראל ולהשתקע בה, אני חש שהמסרים האלה מתאימים במיוחד לדורנו: עלינו לדאוג לאחדות מתוך כבוד ורגישות הדדית; לעודד עלייה באופן פרטי על ידי מאור פנים למבקרים ולעולים החדשים אשר מבקרים בארץ ועל ידי חיזוק הזהות היהודית בקהילות חו"ל; לקרב, להזמין ולאמץ בסבר פנים יפות עולים חדשים שבאים ארצה; ולראות את יד ה' בתהליך מופלא זה. כך נהיה ראויים יותר לאותה השגחת ה' המיוחדת בארץ ישראל, שציין הרמב"ן בפירושו על הפרשה.